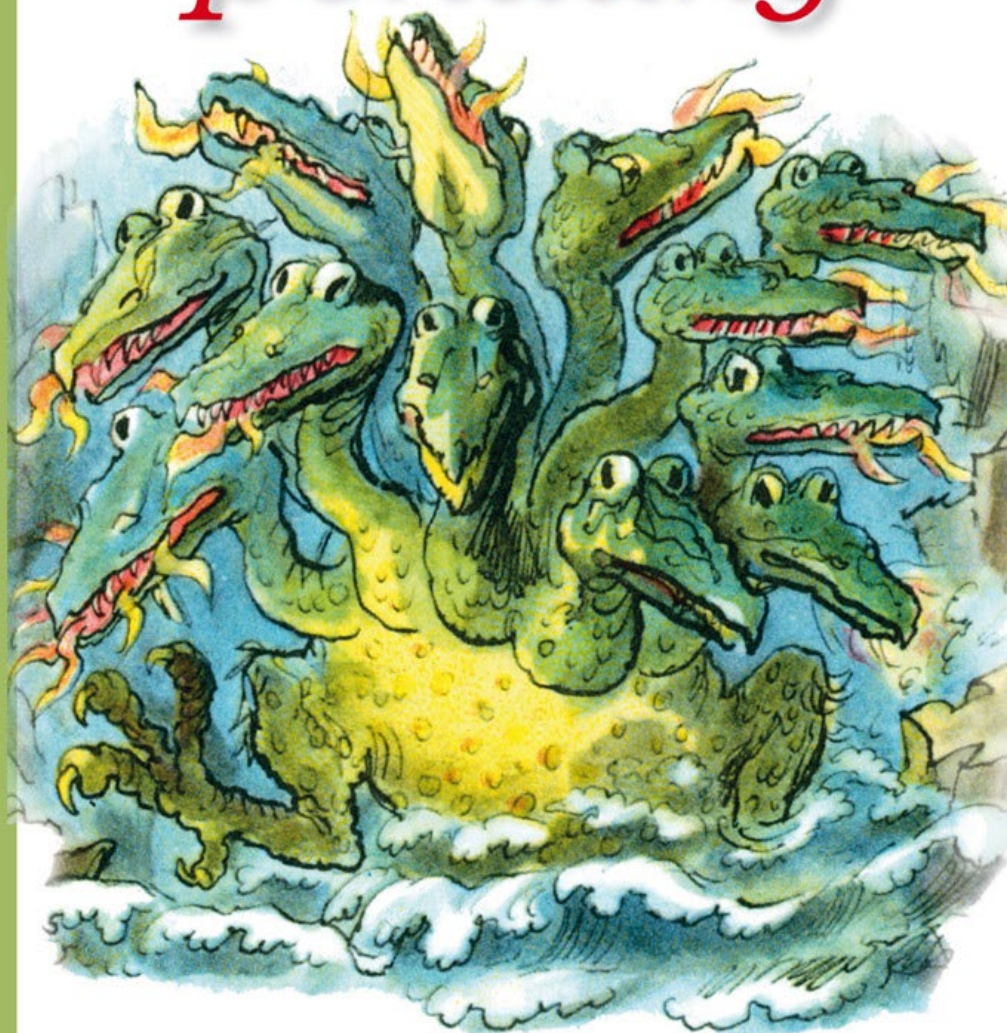

Karel Jaromír Erben

ČESKÉ *pohádky*

ilustroval Václav Karel

Albatros

České pohádky

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.albatros.cz
www.albatrosmedia.cz

Karel Jaromír Erben
České pohádky – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

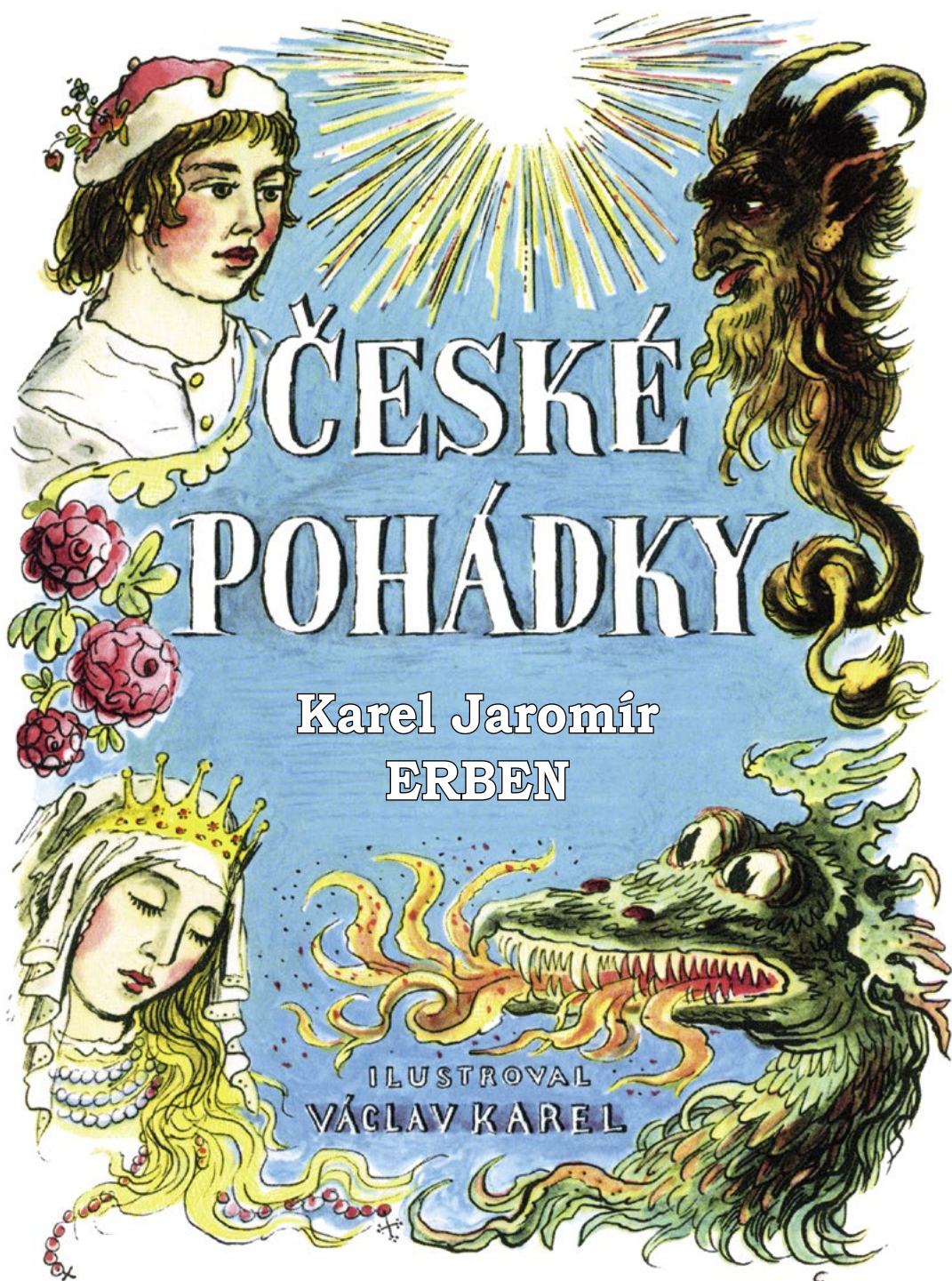
ALBATROS **MEDIA a.s.**

Karel Jaromír Erben

ČESKÉ
pohádky

OBSAH

O kohoutkovi a slepičce	7
Otesánek	13
Hrnečku, vař!	19
Jezinky	23
Dlouhý, Široký a Bystrozraký	32
Tři zlaté vlasy děda Vševěda	46
Pták Ohnivák a liška Ryška	58
Živá voda	76
Zlatovláska	89
Drak dvanáctihlavý	99
Dvojčata	107
O třech přadlenách	118
Jirka s kozou	126
Jabloňová panna	133
Král tchoř	142
Škola bohatí	147
Rozum a Štěstí	149
Raráš a šetek	155
Pověst o studánce Litoše	171

Albatros

O KOHOUTKOVI A SLEPIČCE

Kohoutek a slepička vyšli si spolu do obory na oříšky. Kohoutek řekl: „Co kdo z nás najde, bude oběma na polovic.“

„Tak dobře!“ odpověděla slepička.

Hrabala, hrabala a vyhrabala jádýrko a upřímně se s kohoutkem o ně rozdělila.

Potom vyhrabal kohoutek taky jádro, ale byl lakomý, chtěl je čerstvě sám pohltit, aby slepička nevěděla, a jádro mu uvázlo v krčku.

„Běž honem, slepičko, přines vodu, sic umřu.“

Jak to řekl, převálil se na zemi, nožkami vzhůru. Slepička běžela pro vodu ke studánce:

„Studánko, dej vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

Studánka řekla: „Nedám ti vody, dokud mi nepřineseš
od švadlenky šátek.“

Slepička běžela ke švadleně:

„Švadlenko, dej šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

Švadlenka řekla: „Nedám ti šátek, dokud mi nepřineseš
od ševce střevíčky.“

Slepička běžela k ševci:

„Mistře, dej střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

Švec řekl: „Nedám ti střevíčky, dokud mi nepřineseš od svině štětiny.“

Slepička běžela k svini:

„Sviňko, dej ševci štětiny,
švec dá střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

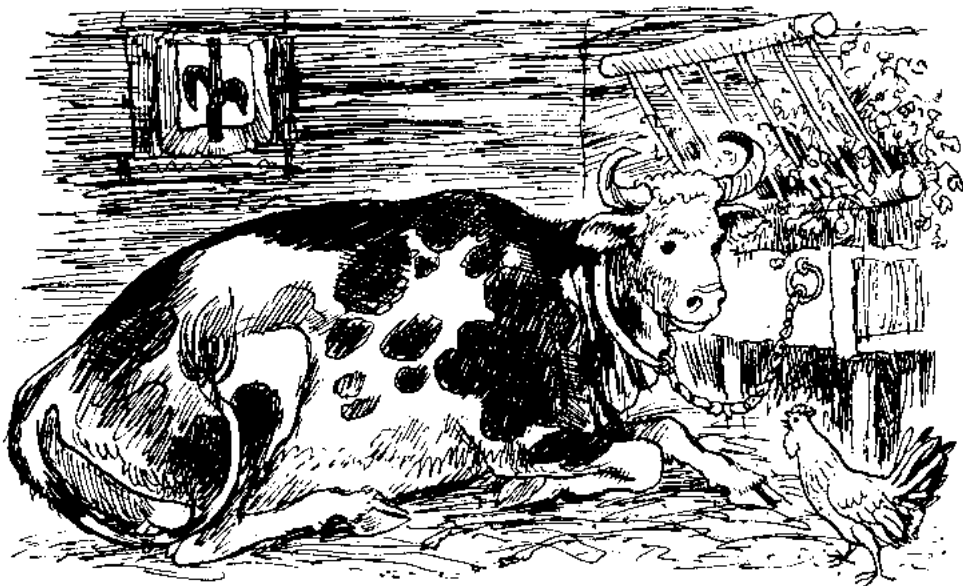
Svině řekla: „Nedám ti štětiny, dokud mi nepřineseš od sladovníka mláto.“

Slepička běžela k sladovníkovi:

„Sladovníče, dej svini mláto,
svině dá ševci štětiny,
švec dá střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

Sladovník řekl: „Nedám ti mláto, dokud mi nepřineseš od krávy smetanu.“

Slepička běžela ke krávě:

„Kravičko, dej sladovníkovi smetanu,
sladovník dá svini mláto,
svině dá ševci štětiny,
švec dá střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře.“

Kráva řekla: „Nedám ti smetanu, dokud mi nepřineseš z louky travičku.“

Slepička běžela k louce:

„Louko, dej krávě travičku,
kráva dá sladovníkovi smetanu,
sladovník dá svini mláto,
svině dá ševci štětiny,
švec dá střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře!“

Louka řekla: „Nedám ti travičku, dokud mi nevyprosíš z nebe rosičku.“

Slepička prosila:

„Nebe, nebíčko, dej louce rosičku,
louka dá krávě travičku,
kráva dá sladovníkovi smetanu,
sladovník dá svini mláto,
svině dá ševci štětiny,
švec dá střevíčky švadlence,
švadlena dá šátek studánce,
studánka dá vodu
mému kohoutkovi;
leží tam v oboře,
má nožky nahoře –
bojím se, bojím, že umře!“

Slitovalo se nebe nad kohoutkem a seslalo louce rosičku, louka dala travičku, kráva smetanu, sladovník mláto, svině štětiny, švec střevíčky, švadlena šátek a studánka vodu. Slepíčka ji nabrala do zobáčku, a jakmile ji kohoutkovi do krku vpustila, sklouzlo mu jadrko dolů. Kohoutek skočil na nožky, zatřepal křídly a zakokrhal ve se: „Kykyryký!“

A potom už nikdy lakomý nebyl a upřímně se dělil se slepičkou.

OTESÁNEK

Byl jeden muž a jedna žena. Zůstávali na konci vesnice pod lesem v jedné chalupě. Byli chudí, muž nádeničil a žena předla na prodej, a přece pořád říkali: „Jen kdybychom měli nějaké děťátko!“

„Buďte rádi, že vám je pánbůh nedal,“ mluvili jiní lidé, „však sami nemáte co jíst!“

A oni zas říkali: „Když my se najíme, najedlo by se ještě taky naše děťátko – jen kdybychom nějaké měli!“

Jednou zrána kopal ten muž v lese pařezy a vykopal pařízek, vyhlížel jako malé děťátko: hlavička, tílko, ručičky, nožičky – potřeboval jenom temínko trochu sekýrou otesat, aby bylo kulaté a hladké, a kořínky na ručič-

kách a na nožičkách přisekat, aby vyhlížely jako prstíčky. A bylo děťátko, jen zaplakat!

Muž přinesl ten pařízek domů a povídá ženě: „Tuhle máš, cos chtěla mít – dítě Otesánka. Chceš-li, můžeš je chovat.“

Žena zavinula to děťátko do peřinky, hejčkala je na rukou a zpívala mu:

„Hajej, dadej, hajej,
Otesánku malej,
až se vzbudíš, hošíčku,
uvařím ti kašičku.
Hajej, dadej, hajej!“

Najednou začalo se dítě v peřince hýbat, vrtělo hlavou a dalo se do křiku: „Mámo, já bych jed!“

Žena nevěděla radostí, kam dřív skočit. Položila dítě do postele a běžela vařit kaši.

Když uvařila, Otesánek ji všecku snědl a potom zase křičel: „Mámo, já bych jed!“

„Počkej, děťátko, počkej, hned ti přinesu!“

Poté běžela k sousedce a přinesla plný ucháč mléka. Otesánek pil, jen hltal, a když vypil, křičel zas, že by jed.

Žena se tomu divila: „Což, dítě, ještě dost nemáš?“

Šla a vydlužila si ve vsi pecen chleba, položila jej doma na stůl a vyšla pak znovu ven postavit k ohni vodu na polívku. Sotvaže vykročila ze světnice, Otesánek, vida na stole chléb, vymotal se z peřiny, skočil na lavici a v okamžení ten bochník pohltit a zase křičel: „Mámo, já bych jed!“

Máma přišla, chtěla nadrobit pod polívku, ohlíží se po chlebě – tentam! V koutě stál Otesánek jako kadečka a vyvaloval na ni oči.

„Pánbůh s námi, Otesánku, snad jsi ten bochník nesněd?“

„Sněd, mámo – a tebe taky sním!“

Otevřel hubu, a než se máma nadála, byla v něm.

Za chvíli přišel táta domů, a jakmile do dveří vkročil, volal Otesánek: „Táto, já bych jed!“

Táta se ulekl, vida před sebou tělo jako kamna. Otvíralo hubu a koulelo očima. A když poznal Otesánka, řekl: „Bodejž tě běs! Kde je máma?“

„Sněd jsem ji – a tebe taky sním.“

Vtom otevřel hubu a v okamžení měl tátu v sobě.

Ale čím Otesánek víc snědl, tím víc se mu chtělo jíst. V chalupě nic už nebylo, co by za to stálo, i šel do vsi po něčem se podívat. Potkal děvečku, vezla z pole plný trakař jetele.

„Tys musel asi toho sníst, že máš tak veliký břich!“
řekla děvečka s podivením.

Otesánek odpověděl:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,
pecen chleba,
mámu, tátu –
a tebe taky ještě sním!“

Přiskočil, a děvečka i s trakařem zmizela v jeho bříše.
Potom potkal sedláka, vezl z louky seno. Otesánek postavil se mu do cesty a koně zůstali stát.

„Což se nemůžeš vyhnout, netvore? Půjdu-li na tě...!“
křičel sedlák a napřahoval bič.

Ale Otesánek si toho ani nevšiml a začal povídat:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,
pecen chleba,
mámu, tátu,
děvečku s jetelem –
a tebe taky ještě sním!“

A než se sedlák nadál, ocitl se i s koňmi a s vozem v jeho bříše.

Potom šel Otesánek dál. Na poli tam pasák pásal svině.
Otesánek dostal na ně chuť a spolykal je všechny i s pa-

sákem; ani památky po nich nezůstalo. Potom na úhoru tam uviděl ovčáka se stádem ovcí.

„Když jsem toho tolik sněd,“ povídá sobě sám, „taky ty ještě sním!“

Šel a všechno to do sebe vházel: ovce, ovčáka i se psem Voříškem.

Pak se zas kolíbal dál, až přišel k jednomu poli, nějaká babička tam okopávala zelí. Otesánek se dlouho nerozmýšlel. Šel a začal zelné hlávky vytrhávat a polykat.

„Což mi tu, Otesánku, škodu děláš?“ řekla babička. „Však jsi dost toho snědl, mohl ses už najíst!“

Otesánek se na ni zaškaredil a povídá:

„Jed jsem, sněd jsem:
kaši z rendlíka,
ucháč mlíka,
pecen chleba,
mámu, tátu,
děvečku s jetelem,
sedláka se senem,
pasáka s prasaty,
ovčáka s jehňaty –
a tebe taky ještě sním!“

I chtěl ji spolknout. Ale babička byla čiperná, uhodila Otesánka motyčkou do břicha a rozpárala mu břich. Otesánek se svalil na zem – byl mrtev.

A teď jste měli vidět! Z břicha mu napřed vyskočil pes Voříšek a za ním ovčák a za ovčákem skákaly ovce. Voříšek je sehnal dohromady, ovčák zapískal a uháněl domů.

Potom z břicha vyběhla prasata, za nimi vyskočil pasák, práskl bičem a hnal za ovčákem. Pak vyšli koně, táhli plničký vůz sena. Sedlák cukal opratí, klel a jel za pasákem taky ke vsi. Za vozem vyjela děvečka s jetelem a za děvečkou vyskočili z břicha muž se ženou a nesli si pod paží domů ten vydlužený pecen chleba.

A ten muž se ženou potom už nikdy neříkali: „Kéž bychom měli nějaké děťátko!“

HRNEČKU, VAŘ!

V jedné vsi byla jedna chudá vdova a ta měla dceru. Zůstávaly v staré chalupě s doškovou roztrhanou střechou a měly na půdě několik slepic. Stará chodila v zimě do lesa na dříví, v létě na jahody a na podzim na pole sbírat, a mladá nosila do města vejce na prodej, co jim slepice snesly. Tak se spolu živily.

Jednou v létě stará se trochu roznemohla a mladá musela sama do lesa na jahody, aby měly co jíst – vařily si z nich kaši. Vzala hrnec a kus černého chleba a šla. Když měla hrnec plný jahod, přišla v lese k jedné studánce. Tu si k té studánce sedla, vyndala si ze zástěry chléb a začala obědovat. Bylo právě poledne.

Najednou se tu odkud odtud vzala nějaká stará žena, vypadala jako žebračka, a v ruce držela hrneček.

„Ach má zlatá panenke,“ povídá ta žebračka, „to bych jedla! Od včerejška od rána neměla jsem ani kousek chleba v ústech. Nedala bys mi kousek toho chleba?“

„I pročpak ne,“ řekla ta holka, „chcete-li, třeba celý, však já domů dojdu. Jen nebude-li vám tuze tvrdý?“

A dala jí celý svůj oběd.

„Zaplať pánbůh, má zlatá panenke, zaplať pánbůh! Ale když jsi, panenke, tak hodná, musím ti taky něco dát. Tuhle ti dám ten hrneček. Když ho doma postavíš na stůl a řekneš: ‚Hrnečku, vař!‘, navaří ti tolik kaše, co budeš chtít. A když budeš myslet, že už máš kaše dost, řekni: ‚Hrnečku, dost!‘ a hned přestane vařit. Jen nezapomeň, co máš říct.“

Tu jí ten hrneček podala a najednou ztratila se zas, holka ani nevěděla kam.

Když přišla domů, povídá matce, co se jí v lese přihodilo, a postavila hrneček na stůl a řekla: „Hrnečku, vař!“

Chtěla zvědět, jestli jí ta žebračka neobelhala. Ale hned se začala v hrnečku ode dna kaše vařit, a pořád jí bylo víc a víc, a co by deset napočítal, už byl hrneček plný.

„Hrnečku, dost!“ a hrneček přestal vařit.

Hned si obě sedly a s chutí jedly; kaše jako mandle. Když se najedly, vzala mladá do košíčku několik vajec a nesla je do města. Ale musela tam s nimi dlouho na trhu sedět, dávali jí za ně málo, až teprv v samý večer je prodala.

Stará doma nemohla se jí dočkat, už se jí taky chtělo jíst, a měla zas na kaši chuť.

Vzala tedy hrneček, postavila ho na stůl a sama řekla: „Hrnečku, vař!“

Tu se v hrnečku začala hned kaše vařit, a sotva se stará otočila, byl už plný.

„Musím si taky pro misku a pro lžíci dojít,“ povídá si stará a jde pro to do komory.

Ale když se vrátila, zůstala leknutím jako omráčená. Kaše valila se plným hrdlem z hrnečku na stůl, ze stolu na lavici a z lavice na zem.

Stará zapoměla, co má říct, aby hrneček přestal vařit. Přiskočila a přikryla hrneček miskou, myslela, že tím kaši zastaví. Ale miska spadla na zem a roztloukla se a kaše hrnula se neustále dolů jako povodeň.

Už jí bylo v sednici tolik, že stará odtud musela do síně utéct. Tu lomila rukama a bědovala: „Ach, ta nešťastná holka! Co to přinesla? Já jsem si hned pomyslela, že to nebude nic dobrého!“

Za chvílku tekla už kaše ze sedničky přes práh do síně, čím jí bylo víc, tím jí víc přibývalo. Stará už nevěděla

kudy kam, a vylezla v té úzkosti na půdu a pořád bědovala, co to ta nešťastná holka přinesla.

Zatím ale bylo kaše pořád víc a víc, a netrvalo dlouho, valila se už jako mračna dveřmi i oknem na náves, na silnici, a kdo ví, jaký by to vzalo konec, kdyby se právě naštěstí mladá nevrátila a nekřikla: „Hrnečku, dost!“

Ale na návsi byl už takový kopec kaše, že sedláci, když tudy večer jeli z roboty domů, nemohli nikterak projet a museli se skrz kaši na druhou stranu prokousat.

JEZINKY

I

Byl jelen, měl zlaté parohy a zůstával pod lesem v jedné chaloupce s malým Smolíčkem. Každý den chodil na pastvu, a když odcházel, napomínal Smolíčka: „Kdyby někdo přišel, neotvírej nikomu.“

„Však já sem nikoho nepustím!“ říkal Smolíček.

Jednou taky byl jelen na pastvě a Smolíček doma sám. Ťuk, ťuk, ťuk! klepal někdo venku na dveře.

„Kdo to?“ zeptal se Smolíček.

„Och zima, zimička!“ ozvaly se venku nějaké hlásky:

„Smolíčku, Smolíčku,
otevři světničku,
až se ohřejeme,
hned zase půjdeme.“

„Já nikomu nesmím otevřít,“ řekl Smolíček a neotevřel.

„Dobřes udělal,“ pochválil ho za to jelen, „byly to jezinky. Kdybys jim byl otevřel, byly by tě vzaly.“

Druhý den, jakmile jelen odešel, ťukal zas někdo na dveře.

„Kdo to?“

„Och zima, zima!
Smolíčku, Smolíčku,
otevři světničku,
až se ohřejeme,
hned zase půjdeme.
Och zima, zimička, zima!“

„Ubožátka, jak se tam venku zimou třesou!“ řekl Smolíček, „snad přece nejsou tak zlé? Já jim trošku pootevřu, aby se ohřály – jen trošičku, co by sem dva prstíčky vstrčily!“

Smolíček pootevřel dveře a jezinky vstrčily tam napřed prstíčky, potom ihned celé ruce a už byly všechny tři ve světničce, milého Smolíčka vzaly a utíkaly s ním z chaloupky pryč do lesa.

„Ouvej, ouvej!“ plakal Smolíček, i vzpomněl si na jelena a volal:

„Za vrchy, za doly,
mé zlaté parohy,
kde se pasou?
Smolíčka holečka
jezinky do lesa nesou!“

Však darmo volal, jelen ho neslyšel. Zatím jezinky Smolíčka si odnesly domů, zavřely ho do sroubku a dobře ho krmily, aby ztloustl – chtěly si ho potom upéct. A když myslely, že už je dost tučný, přišly k němu:

„Smolíčku, Smolíčku,
natáhni ručičku
a vystrč ze sroubku
prstíček ven.“

Smolíček vystrčil malou skulinkou ven prstíček a jezinky ho řízly do prstíčku, až krev tekla.

„Už je dost vykrmený!“ řekly, vzaly ho ze sroubku, položily na korýtko a nesly do pece.

Smolíček plakal a prosil, ale nebylo nic platno. I vzpomněl si zas na svého jelena a volal:

„Za vrchy, za doly,
mé zlaté parohy,
kde se pasou?
Smolíčka holečka
jezinky do pece nesou!“

Cupity, cupity přes hory, přes doly – a jelen byl tu, nabral Smolíčka na zlaté parohy a donesl ho domů do chaloupky.

Potom už Smolíček vždycky poslouchal jelena a nikdy nikomu neotevřel, a jezinky potom už taky nikdy víc nepřišly.

II

Byl jeden chudý hoch sirotek, neměl otce ani matku, a musel jít sloužit, aby byl živ. Dlouho chodil, nikde nemohl službu najít. Až jednoho dne přišel k nějakému stavení o samotě pod lesem.

Na prahu seděl starý dědoušek, měl místo očí v hlavě tmavé důlky. Kozy v chlívků mečely a dědoušek řekl: „Rád bych vás, ubohé kozičky, na pastvu dovedl, ale nemohu, nevidím. A nikoho nemám, abych ho s vámi poslal.“

„Dědoušku, pošlete mne,“ ozval se hoch, „já vám ty kozičky budu pást a vám taky rád posloužím.“

„Kdopak jsi? A jak se jmenuješ?“

A hoch mu všechno pověděl, a že mu říkají Janeček.

„Dobře, Janečku, vezmu tě, a nejdřív mi ty kozy na pastvu vyžeň. Ale tam na tu hůrku v lese je nevoď, přišly